

Handläggare:
Cecilia Rivard
08 508 18 048

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2016-02-04

Stockholms stads miljöprogram 2016–2019

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om förslag till Stockholms stads miljöprogram 2016–2019.
2. Omedelbar justering.

Kerstin Sandström
stadsdelsdirektör

Pär Dahlqvist
avdelningschef

Sammanfattning

I budget 2015 fick kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram ett förslag till miljöprogram för åren 2016–2019. Det förslag som nu har utarbetats omfattar sex miljömål som brutits ner i ett antal delmål med tillhörande indikatorer. Jämfört med nuvarande miljöprogram innehåller förslaget flera skärpningar.

Förvaltningen är sammantaget positiv. Det är bra att kravet på lokala miljöhandlingsplaner tas bort – det blir tydligare om miljömålen arbetas in i verksamhetsplanen. Det är också bra att uppföljningen av delmålen tidigareläggs. Då blir det enklare att bevaka att delmålet nås och även mer tid att sätta in åtgärder om så behövs.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för ekonomi, stadsmiljö och strategi i samarbete med avdelningen för förskola och fritid.

Bakgrund

I budget 2015 för Stockholms stad uppdrog kommunfullmäktige till kommunstyrelsen att ta fram ett förslag till miljöprogram för perioden 2016–2019.

Sedan 2008 är miljöprogrammet integrerat i stadens system för ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi, ILS.

Från år 2015 finns i budget ett övergripande inriktningsmål, *Ett klimatsmart Stockholm*, för stadens klimat- och miljöarbete. I förslaget till miljöprogram har en av utgångspunkterna varit att miljömålen i miljöprogrammet ska överensstämja med de mål som kommunfullmäktige fastställer för verksamhetsområdet. På så sätt integreras miljöprogrammet bättre i stadens budget.

Förslaget har tagits fram i en arbetsgrupp under ledning av stadsledningskontoret med stöd av miljöförvaltningen. Representanter för stadens förvaltningar och bolag har medverkat i sex olika miljömålsgrupper som föreslagit nya delmål och indikatorer.

Kommunstyrelsen har remitterat förslaget till Farsta stadsdelsnämnd för yttrande senast den 8 februari.

Remissen i sammanfattning

Förslaget till miljöprogram omfattar 6 miljömål som bryts ner i totalt 30 delmål. Till miljömålen föreslås sammantaget 40 indikatorer. Mål och indikatorer föreslås tydligare integreras i stadens styrsystem för att stärka miljöprogrammets roll ännu mer när staden nu har som inriktningsmål att bli ekologiskt hållbar.

Jämfört med nuvarande miljöprogram innehåller förslaget flera skärpningar av delmål i linje med budget 2015. Inom målet *Hållbar energianvändning* så har delmålet om minskade utsläpp av växthusgaser skärpts från 3,0 ton till högst 2,3 ton per person och år. Ett nytt delmål om energi baserad på solenergi har tillkommit. Delmålet om energieffektivisering vid ombyggnad av fastigheter har förtydligats.

Staden ska genom energieffektiviseringar minska energianvändningen i den egna verksamheten med minst 10 procent till år 2020.

Inom målområdet *Miljöanpassade transporter* föreslås ett delmål om att biltrafiken ska minska. Trafiken är en av stadens största utmaningar vad gäller utsläpp av växthusgaser, luftkvalitet och buller. Det finns också ett nytt mål om att stadens gator ska bli mer attraktiva vistelsemiljöer.

Inom målområdet *Hållbar mark- och vattenanvändning* lyfts ekosystemtjänsternas¹ betydelse fram. Därtill sker ett ökat fokus på stadens vattenområden och deras betydelse för rekreation och miljö.

Inom målområdet *Resurseffektiva kretslopp* betonas hur stadens verksamheter ska förebygga uppkomsten av avfall och hur det ska tas omhand. En av indikatorerna som föreslås är insamlad mängd matavfall. Stadens mål är att år 2020 ska 70 procent av matavfallet samlas in.

Inom målområdet *Giftfritt Stockholm* redovisas hur miljö- och hälsofarliga ämnen ska minska. I linje med Stockholms stads kemikalieplan 2014–2019 har delmålen om farliga ämnen i upphandlade varor och tjänster respektive byggmaterial förtydligats.

Delmål om säker hantering av kemiska produkter och minskad förekomst av farliga ämnen i förskolemiljön har lagts till. Därutöver föreslås när det gäller inköp av livsmedel att andelen ekologiska livsmedel ska dubblas från nuvarande 25 procent till 50 procent.

Inom målområdet *Sund inomhusmiljö* redovisas delmål för minskning av hälsofaror, dålig luftkvalitet, luktstörningar, radon, inomhusbuller och de skador som uppstår vid fuktskador. Stadsdelsnämnderna har enligt förslaget inget ansvar att bidra till målet.

¹ Ekosystemtjänster är områden där naturen kan hjälpa staden med att både hantera ett förändrat klimat, stärka stadens miljö och erbjuda möjligheter till rekreation samt behålla en hög biologisk mångfald.

Uppföljning av programmet

Förslaget omfattar en process där uppföljningen av delmålen systematiseras och tidigareläggs. Syftet är att uppföljningen även ska ge underlag till förbättringar så att delmålen kan nå bättre eller vid behov revideras.

I förslaget utpekas för varje delmål den nämnd eller styrelse som har det samlade uppföljningsansvaret. De nämnder och styrelser som ska bidra till att delmålet genomförs ska rapportera till den uppföljningsansvariga instansen. Rapporten ska lämnas under hösten, exempelvis i samband med tertialrapport 2.

Kommunstyrelsen analyserar rapporterna från alla uppföljningsansvariga nämnder och styrelser. Genom att uppföljningen är tillgänglig redan under våren efterföljande år kan viktiga slutsatser inarbetas i budgetarbetet för år 3. Kommunstyrelsen ska utarbeta närmare anvisningar för hur denna rapportering ska ske.

Indikatorerna effektiviseras

Stor vikt har lagts på indikatorernas utformning. De ska vara relevanta och uppföljningsbara. De ska inte innebära en sammantaget ökad arbetsbelastning för nämnder och styrelser än indikatorerna för miljö i budget 2015.

Genomförande genom handlingsprogram och verksamhetsplaner

Ansvar för genomförandet av miljöprogrammet vilar på samtliga nämnder och styrelser. I en del fall sker genomförandet med stöd av olika riktlinjer. Dessa redovisar hur programmet konkret ska genomföras. Ett exempel är Kemikalieplanen som redovisar hur staden ska nå delmålen inom målområdet Giftfritt Stockholm.

Delmålen ska brytas ner av respektive nämnd eller styrelse i den årliga verksamhetsplaneringen till nämndsmål, egna indikatorer och aktiviteter för att målen ska kunna nås.

Införandet av miljöprogrammet

Integreringen av miljöprogrammet i stadens budget- och kvalitetsuppföljning är nyckeln till ett framgångsrikt miljöarbete. Nämndens och styrelsens åtaganden utifrån miljöprogrammet ska framgå av verksamhetsplanen. Verksamhetsområden ska brytas

ner till nämndmål, nämndindikatorer och aktiviteter så att en lämplig uppföljning av respektive delmål kan ske.

Obligatoriska miljöhandlingsplaner avskaffas

Miljöhandlingsplanerna har haft en otydlig roll och dubblerat de aktiviteter som finns i nämnders och styrelser verksamhetsprogram. Här föreslås att kravet att ta fram miljöhandlingsplaner tas bort.

Fortsatt process

Kommunfullmäktige förväntas ta beslut om miljöprogrammet i början av år 2016. Det innebär att indikatorer i budget 2016 kan komma att justeras.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är till övervägande del positiv till förslaget och anser att det är bra att programmet tydligare integreras i stadens budget. Det blir tydligare och mer rationellt när genomförande och uppföljning av programmets delmål görs i nämndens verksamhetsplan och när kravet på separata lokala miljöhandlingsplaner tas bort.

En del formuleringar i förslaget kunde vara tydligare och mer precisa och programmet hade som helhet tjänat på att utformas mer noggrant.

I ett flertal av de åtgärder som föreslås i programmet saknar förvaltningen relevanta kunskaper och kompetens, exempelvis när det gäller kartläggning av kemikalier i verksamheterna. När det finns åtgärder som ska genomföras och som är gemensamma för flera nämnder är det önskvärt att dessa samordnas i staden.

Hållbar energianvändning

Målet syftar till att minska klimatpåverkan, effektivisera energianvändningen och öka användningen av förnybar energi.

Stadsdelnämnden kan bidra till några av delmålen genom att exempelvis sänka mängden köpt energi. Indikatorn om köpt energi anges i GWh och riktar sig därmed främst till fastighetsägande bolag och andra som köper stora mängder. För stadsdelnämnden är kWh en rimligare måttenhet. Möjligheten att minska energiförbrukningen i verksamheterna är begränsad eftersom åtgärderna endast omfattar effektivare belysningskällor,

utbyte av vitvaror och i viss mån påverkan av elförbrukningen i hyrda förskolepaviljonger.

Samtliga nämnder och styrelser har ansvar för indikatorn som är kopplad till delmålet: Köpt energi (GWh).

Stadsdelsnämnden kan också bidra till delmålet att minska utsläppen av växthusgaser till högst 2,3 ton per år genom att välja kapacitetsstarka färdmedel som kollektivtrafik, cykel, gång och ordna att transporter sker med gas- eller elfordon.

Miljöanpassade transporter

Övergång till mer kapacitetsstarka och miljöanpassade transportmedel är nödvändig. Nämnden kan vara delaktig genom att ställa krav på leverantörers och transportörers transportmedel.

Förvaltningen kan bidra till bättre luft och mindre buller genom att minska sitt eget bilåkande och istället välja andra färdmedel som tunnelbana, cykel eller gång.

Hållbar mark- och vattenanvändning

Nya bostadsområden ska utformas på bästa möjliga sätt och ingrepp och påverkan på ekosystemets funktioner för växt- och djurliv ska minimeras. Vissa av delmålen kan nämnden vara med och påverka, som exempelvis att föreslå hur den biologiska mångfalden kan stärkas när nya detaljplaner tas fram och utveckla en ny parkplan där tillgången till områden med höga rekreations- och naturvärden ökar.

Förvaltningen instämmer i att skötsel av naturområden är viktig men i nuläget finns inga möjligheter att utöka skötseln. För naturreservat kan medel sökas ur central medelsreserv men det är idag inte möjligt att söka för skötsel av andra värdefulla naturområden.

Indikatorn *Badvattenkvaliteten vid stadens badplatser ska förbättras* är inte helt tydlig. Under år 2015 var 11 procent av badvattenproverna i staden tjänliga med anmärkning eller otjänliga, det vill säga övriga 89 procent prover visade på tjänligt vatten. Tittar man däremot på mätningarna under en femårsperiod kommer andelen tjänliga prover upp i 83 procent och då kan 85 procent vara ett rimligt mål för år 2016. Ett annat sätt att mäta förbättrad badvattenkvalitet kan vara att ha en indikator för andel badplatser med endast tjänliga vattenprover.

Indikatorn *Hur nöjd inflyttade i ny stadsdel är med stadsmiljön* behöver formuleras om både språkligt och innehållsmässigt. Stadsdel bör ändras till bostadsområde och det måste förtydligas hur stort antal bostäder som är aktuellt för att enkätundersökning ska genomföras.

Förvaltningen är frågande till varför stadsdelsnämnderna föreslås ha ett genomförandeansvar för vattenvårdande åtgärder och vattenstatus. Stadsdelsnämnderna har endast ansvar för att det tas badvattenprover. Däremot kan de bidra när det gäller förbättrade strandpromenader, rekreativsmöjligheter och även biologisk mångfald i strandmarker.

Under delmålet *Vid stadsutveckling ska ekosystemtjänster främjas för att bidra till en god livsmiljö* skrivs att skötsel i särskilt betydelsefulla områden ska stärkas i exploateringsprojekt och ha en ekologisk inriktning. Sedan många decennier tillbaka används inga gifter i stadens parkskötsel. Förvaltningen är inte helt på det klara med vad ekologisk skötsel innebär. Möjligen ska begreppet exemplifieras för att göras mer begripligt.

Resurseffektiva kretslopp

Uppkomsten av avfall ska om möjligt förhindras men när det uppstår ska det tas om hand på bästa sätt. Utmaningen för Stockholm är att finna smarta insamlingssystem som fungerar i en storstad.

Som verksamhet kan förvaltningen bidra till att uppnå stadens mål att senast år 2020 ska 70 procent av matavfallet samlas in för biologisk hantering. Källsorteringen kan utökas och förbättras. De verksamheter som serverar måltider kan bidra genom effektivare inköp för att minska svinnet. Samtliga verksamheter inom förvaltningen kan se till att engångsmaterial försvinner ur hanteringen.

Giftfritt Stockholm

I Stockholms kemikalieplan 2014–2019 beskrivs vilka åtgärder som ska genomföras för att nå ett giftfritt Stockholm på sikt, med fokus på att minska barns exponering. Ett av delmålen i miljöprogrammet är att minska förekomsten av hälsofarliga kemikalier i förskolorna. Delmålet är prioriterat och arbetet med inventering och utrensning av hälsofarligt material och produkter

är påbörjat på förvaltningens förskolor. Samtliga chefer har fått en utbildning om uppdraget. Personal kommer att följa miljöförvaltningens webb-utbildning under 2016.

Indikator kopplad till delmålet:

- Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 1 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola

Som delmål anges att andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska uppgå till minst 50 procent år 2019. Det är en god ambition men förvaltningen tror att det kan bli svårt att nå målet eftersom tillgången på ekologiska produkter inte alltid överensstämmer med efterfrågan. Det är ett bra förslag med riktade utbildningar till de enheter som behöver öka andelen ekologisk mat i sina verksamheter. Förvaltningen utgår från att miljöförvaltningen är behjälplig med att utveckla kunskaperna hos berörd personal.

Nämndens parkinvesteringar utförs och administreras av exploateringsnämnden och de arbetar med systemet Byggvarubedömningen, BVB, som är till för att bedöma byggvarors miljöprestanda. När nämndens entreprenörer utför anläggnings- eller byggnadsarbeten är det i mindre omfattning och material och produkter omfattas inte av BVB. Förvaltningen anser därför att stadsdelsnämnden inte ska ha något ansvar för att rapportera uppgifter i tertialrapporter och andra budgetdokument.

Indikator kopplad till målet:

- Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB)

Sund inomhusmiljö

Hälsorelaterade riskfaktorer som bland annat buller i bostäder och lokaler, dålig luft och höga radonhalter behöver minskas kontinuerligt. Delmål och indikatorer berör mestadels fastighetsägande nämnder och bolagsstyrelser. Nämnden har rapporteringsansvar för en indikator:

- Stadens arbetslokaler ska högst inrymma det antal personer som ventilationen är dimensionerad för

Målet är att 100 procent av lokalerna ska uppnå värdet i år. Förvaltningen tror att arbetet kan vara tidsödande och det är möjligt att konsult hjälp behövs för att hinna med samtliga lokaler och utföra åtgärder i de lokaler där det behövs. En något längre tidsfrist kan behövas för att klara målet.

Förvaltningen är förvånad över att nämnden inte har något ansvar för att bidra till delmålet om bättre ljudmiljö i förskolorna. Val av möbler, leksaker med mera har påverkan på barnens ljudmiljö.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

Stadsledningskontorets förslag till Stockholms miljöprogram 2016–2019

Förslaget är omfattande och finns därför endast på Insyn – www.insynsverige.se/stockholm-farsta